

SKALÁKOVO „PODZEMNÍ BLUES“

Miroslav Skalický (*1952)

„Skalický je bluesman v ryzím smyslu toho slova; veselost a hravost jeho písní, přenášejších se s lehkostí přes ty nejostřejší problémy světa undergroundu, konfrontovaného s policejně byrokraticky manipulovaným světem konzumní společnosti, jako by prozařovala chmurnou atmosféru jeho témat a měnila ji ve zpěv plný naděje, komentující svět establishmentácké zhovadilosti s veselou ironií, bez zatrpklosti a zbytečné rétoriky,“ napsal v roce 1977 básník, kunsthistorik a umělecký vedoucí The Plastic People of the Universe Ivan Martin Jirous. Referoval tehdy o III. Hudebním festivalu druhé kultury v ČSSR (jak se také jeho text jmenuje), který se konal ve venkovském domě disidenta a pozdějšího českého prezidenta Václava Havla. Miroslav Skalický, který na festivalu vystoupil se svou improvizovaně sestavenou skupinou, měl tehdy za sebou rok kriminálu a před sebou exil.

Básník a hudebník Miroslav Skalický, přezdívaný přáteli Skalák, se narodil 31. srpna 1952 v Praze. V 70. letech patřil k hlavním „organizátorům“ českého undergroundu, jakkoli to slovo zní v souvislosti se svobodomyšlným neformálním hnutím poněkud nepatříčně. O komunistickém režimu neměl už v dětství iluze, jeho rodiče nepatřili v 50. letech k prominentům, byli dělníci a jejich blízcí přátelé skončili z politických důvodů v kriminálech a pracovních táborech. V roce 1958 se rodina přestěhovala do Plzně, kde se „Skalák“ po základní škole vyučil tesařem ve Škodovce. Jako čerstvě dospělý se zajímal v první řadě o rokenrol, sbíral LP desky, už v učení měl potíže kvůli dlouhým vlasům. Navíc byl „sigr“, měl smysl pro humor, bavilo ho provokovat, zvláště pak úřední činitele – s kamarádem se kupříkladu dostavoval na služebnu Veřejné bezpečnosti, kde ohlásili nález deseti haléřů (mince, která nestačila ani na koupi rohlíku), trvali na tom, aby policisté hlášení zaprotokolovali a dle zákona jim vyplatili odměnu ve výši deseti procent odevzdané částky.

Když absolvoval povinnou vojenskou službu (v jeho případě zkrácenou, protože nastoupil jako dělník k podniku Vojenské stavby), přestěhoval se Skalický do severočeského Chomutova. To už se delší dobu pohyboval mezi kamarády podobného ražení. Většinou to byli vlasatí dělníci, jimž režim, nastupující po sovětské okupaci Československa, nenabízel žádnou perspektivu: kolaborantským a prolhaným státním aparátem opovrhovali, nesměli cestovat ani svobodně studovat, zato museli chodit do práce, většinou nudné a ubíjející (v ČSSR byla do roku 1989 pracovní povinnost). Snažili se tedy

aspoň bavit podle svého, chtěli poslouchat svou hudbu a být spolu, chtěli, aby je ostatní nechali na pokoji. V průmyslových městech severních Čech žilo takových lidí hodně – a severočeský underground, který spontánně vytvořili, je docela významný pojem. Komunisté k jeho zrodu velmi napomohli. Svobodnou rockovou hudbu zakázali, povolili jen ideologicky správnou, umělou a trapnou oficiální kulturu a rozhodli se šikanovat každého, kdo ji odmítal a vymykal se specifickému totalitnímu měšťáctví – přispěli tak k tomu, že se mnozí mladí lidé v přirozeném odporu k policejnímu státu semkli.

Miroslav Skalický na počátku normalizace pořádal „diskotéky“ a organizoval s kamarády akce v soukromých domech, proti nimž čím dál častěji zasahovali příslušníci Sboru národní bezpečnosti. Přituhovalo, řada vlasatců měla postupně kvůli vzhledu zakázaný vstup do některých měst, Skalický takto nesměl například do Žatce a již v první polovině 70. let byl opakovaně zatýkán: *„Většinou to bylo po koncertech a akcích [...]. Tehdy jsem žil na Chomutovsku, měli jsme kapelu The Hever and Vazelína Band a provokovali jsme s ní establishment hlavně na schůzích ROH a podobně. Třeba v roce 1971 stačilo málo. Nechal jsem si od holek ušít bermudy v barvách americké vlajky. Byly z různých látek a s nastříkanými hvězdami. Zajistili mě, vyhostili z Chomutova za propagaci fašismu a hanobení zástavy. Dneska, když to vyprávím mladým, tak se smějí a skoro nevěří.“* (Citace z rozhovoru pro Ildnes.cz, 2013.)

Svou hudební skupinu The Hever & Vaselina Band začal Skalický dávat dohromady v roce 1973. Vystupovala v proměnlivé sestavě a při různých příležitostech (nejen na tajných akcích, ale i ve veřejném prostoru), hudebníci „hráli“ nejen na nástroje, nýbrž i na plechy, barely a všemožné náhodně nalezené předměty. Repertoár tvořily většinou převzaté slavné melodie, opatřené ovšem Skalického parodickými texty, z nichž některé se staly skutečně slavnými (Tesilová verbež, Červený vejločky a další). V knize *Tváře undergroundu* (2012) Skalický vzpomíná: *„Neuměli jsme moc hrát, chtěli jsme spíš provokovat, protože jsme se nemohli smířit s tím, co vidíme kolem sebe. Lidi považovali za normální zahučet do toho. Ale já se nemohl smířit s tím, co dělají, jak vypadají, jak žijou, jak se chovají v práci, jaký mají názory, jak se bojí vyjádřit. A hlavně mi vadilo, že se mermomocí snažili, abych se taky choval jako oni [...].“*

V roce 1975 se už Skalický přátelil s Ivanem Martinem Jirousem a spolu s ním a dalšími lidmi se pokusil zorganizovat festival neoficiálních hudebních skupin. To se sice nepodařilo, nicméně „Skalák“ s kamarády Karlem „Kocourem“ Havelkou a Františkem „Čuňasem“ Stárkem (viz jejich samostatné portréty v tomto cyklu) uspořádali ve stejném roce v Přešticích u Plzně Večer poezie a hudby – na programu bylo promítání filmů, Ivan Jirous četl svou Zprávu o třetím českém hudebním obrození, vystoupili písničkáři Svatopluk Karásek a Charlie Soukup. Ještě během večera zatkla Skalického a Havelku policie, po výsleších však byli propuštěni a akce proběhla podle plánu. V únoru 1976

vystoupila Skalického kapela The Hever & Vaseline Band na neoficiálním II. Festivalu druhé kultury v Bojanovicích, a ani tam policie nezasáhla, zjevně jen proto, že už se připravovala na velký záťah – na jaře 1976 nechala Státní bezpečnost pozatýkat desítky lidí včetně Miroslava Skalického.

Poté se konaly dva vykonstruované soudní procesy s undergroundem, jeden v Praze a druhý (v červenci 1976) v Plzni. Skalický byl spolu s Havelkou a Stárkem odsouzen právě za organizaci přeštického večera, dostal osmnáct měsíců nepodmíněně, odvolací soud mu pak trest snížil na polovinu. Proces měl být výhrůžkou a jasným znamením, že komunistický režim nebude neoficiální kulturu tolerovat. To se však nezdařilo beze zbytku, neboť se undergroundu zastali opoziční intelektuálové (rozhodující roli sehráli zejména filozof Jiří Němec a dramatik Václav Havel), kteří informovali západní svět a zorganizovali kampaň na podporu obžalovaných. Právě tehdy se v obraně svobody projevu a tvorby spojily jednotlivé československé opoziční proudy a na základě tohoto spojení vznikla později nejznámější československá opoziční iniciativa – Charta 77. Miroslav Skalický podepsal prohlášení Charty záhy po návratu z vězení a následný trest si odpracoval na šachtě Zbůch u Plzně.

Po návratu z vězení koupil „Skalák“ spolu s Havelkou, Stárkem a dalšími kamarády velký dům v Nové Vísce u Chomutova. Na řadu měsíců se pak Víska stala příkladem fungující nezávislé undergroundové komunity – na pravidelné koncerty či přednášky se tam sjížděly stovky lidí, opět za bdělého dozoru Státní i Veřejné bezpečnosti. V usedlosti vznikl i undergroundový magazín Vokno, na jehož prvních dvou číslech se Skalický podílel. Dům nakonec státní aparát vyvlastnil a ve stejné době spustila StB akci Asanace a začala vyvíjet na disidenty často velmi brutální nátlak, aby se vystěhovali ze země.

Miroslav Skalický se v roce 1980 rozhodl k odchodu do exilu a v již citovaném rozhovoru pro Ildnes.cz říká: *„Nechtěl jsem odtud odejít. Když nám sebrali Novou Vísku, tak jsem domlouval s dalšími deseti lidmi, že koupíme nějaký další objekt u Domažlic, kde nás bude víc a budeme ve svobodné kultuře dál pokračovat.“* Pokus však znemožnila Státní bezpečnost a Skalický byl opakovaně vyslýchán a zatýkán: *„Navíc se mi tenkrát narodilo dítě. Odmalička, už když jí bylo půl roku, jsem s ní byl na výsleších. V Kadani mi vyhrožovali, že ji může přejet auto nebo že nám zapálí barák. Což se taky v některých případech stalo, že po koncertech Plastiků zapálili barák, kde hráli. V Rychnově po koncertě vyhodili dům do povětří. [...] Tak jsem si řekl, že to tady už fakt nemá cenu.“*

Tehdy se vystěhoval do Vídně, kde se dál živil jako dělník a řemeslník. Současně se brzy zapojil do všemožných aktivit na podporu československé opozice. V exilu musel překonávat počáteční nedůvěru „spořádaných“ exulantů k „máničkám“, což se podařilo, značnou oporou mu byli například novinář a vydavatel exilové revue Svědectví Pavel Tigrid či pozdější československý ministr zahraničí Karel Schwarzenberg. Skalický

organizoval pašování exilových časopisů do vlasti, v létě objížděl jugoslávské pobřeží a rozdával československým rekreantům časopisy Svědectví a Listy, také se podílel na protestních akcích proti porušování lidských práv v ČSSR. Při návštěvě komunistického prezidenta Gustava Husáka v Rakousku polepil spolu s Karlem Havelkou cestu z letiště do středu Vídně stovkami stylizovaných zatykačů s Husákovým portrétem.

Po pádu komunistického režimu začal jezdit do Čech a v Meziříčku u Želetavy na Vysočině koupil starý mlýn. Stavení dvacet let přestavoval a už roky se v něm konají hudební akce a festivaly. U „Skaláka“ se dodnes setkávají lidé, kterým nevyhovuje mainstreamová kultura – Skalický od počátku prostor poskytoval nejen kamarádům z undergroundu, ale i mladým začínajícím kapelám včetně „technařů“, s argumentem, že on sám sice techno nemá rád a při produkcích si dává špunty do uší, ovšem dobře si pamatuje, jak těžko si alternativní hudba za jeho mládí hledala své místo. Svým otevřeným přístupem si už vysloužil nechuť až nenávisť některých lidí z okolí mlýna, čelí výhrůžkám, neodůvodněným udáním na policii, administrativním obstrukcím. Snáší to vcelku stoicky – a s podobnou vyrovnaností se dívá i na zhoršující se politické poměry: *„Přituhuje. Omezují se práva a svobody. Je to pomalé a nenápadné, ale děje se to, i když pořád tvrdím, že jako národ žijeme v nejlepší době a máme se, jak jsme se nikdy neměli. Vím z okruhu svých známých, že se rozhlížejí, přemýšlejí nad vystěhováním na Západ nebo do civilizovanějších zemí. Myslí na své děti. Mají předtuchu. Já se tomu už směju, ale oni jsou pesimisté. Nejvíc je štve přiklánění Česka k Rusku.“* (Idnes.cz, 2. ledna 2017)

Autor textu Adam Drda